

Registerblad

Datum: Naturvårdsverkets beslut 2000-02-07

Område av riksintresse för naturvård i Skåne län

Områdesnummer: N 66

Områdesnamn: Verkeån med dalgång

Kommun: Kristianstad, Simrishamn, Hörby och Tomelilla kommuner

Kartblad:

Topografisk karta: 023; 2D Tomelilla NO

Ekonomisk karta: 02366; 2D6g Trulshärad
2356; 2D5g Kristinehov
2377; 2D7h Slätteberga
2367; 2D6h Hörröd
2357; 2D5h Eljaröd
2368; 2D6i Tulleboda
2358; 2D5i Brösarp
2369; 2D6j Maglehem
2359; 2D5j Ravlunda

Area: 8 764 ha

Naturgeografisk region: 7 Skånes sediment och horstområden

Kust- och havsregion: 4 Egentliga Östersjön

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Huvudavrinningsområde 88, Helge å och 88/89 Julebodaån och Verkeån

Agrara kulturlandskaps- regioner:

1 Sydvästskånes slätt- och backlandskap,
2 Sydsvenska odlingsbygderna

Landskapsformer, terrängformer/ områdestyper i kust- och havsområden:

Kullig terräng med relativ höjd 50-100 m

Riksvärde

Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
Geovetenskap	Sedimentär berggrundsstratigrafi, ås kame	
Vattendrag	Fauna	
Ädellövskog		

Värdeomdöme

Representativt odlingslandskap , Drakamöllan-Åskebjär-Glimmeboda-Brösarp-Haväng, med lång hävdkontinuitet och rik förekomst av naturbetesmarker. I öppen hagmark, annan öppen utmark och på havsstrandängar återfinns art- och individrika växtsamhällen, särskilt sandstäpp. Lokalerna är Vitemölla, Kumlan, Drakamöllan och Brösarps norra backar.

Representativ naturbetesmark, Åkaröd, med lång hävdkontinuitet. Den öppna hagmarken med kalkfuktäng hyser art- och individrika växtsamhällen med arter som näbbstarr, ängsstarr, vildlin, majviva och kärrknipprot.

Verkeån med biflöden nedströms Hallamölla är reproduktionsområde för havsöring och ovanför fallen i Hallamölla hyser vattensystemet en stationär öringstam. Längs systemet häckar forsärla. Verkeån är mycket artrik avseende flora och fauna.

Rullstensåsen Jären mellan Andrarum och Hörröd, bevuxen med bokskog. Värdefulla bokskogar finns också vid Maglehems Ora och sydväst Brösarp. I Verkeåreservatet förekommer bestånd av ek utmed Verkeån och även bestånd av lind och ask.

Huvudkriterier

A, C, D

Förutsättningar för bevarande

Området är stort och varierat med olika förutsättningar i olika delar. Alla ingrepp i hydrologin måste undvikas. Verkeåns vatten skall hållas fritt från utsläpp och annat som stör öringens livsmiljö. Genom de befintliga naturreservaten finns goda möjligheter att lyckas. Ingrepp som vattenuttag, utsläpp av försurande ämnen, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande öringstammar och skogsavverkning längs vattendraget medför att områdets naturvärden skadas.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk och ambulerande åkerbruk, naturvårdsriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker.

Områdets naturvärden kan påverkas negativt av:

- minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift
- skogsplantering av jordbruksmark
- energiskogsodling

- igenväxning
- spridning av gifter eller gödselmedel
- bebyggelse
- nydikning
- täkt
- luftledning och vägdragningar

Säkerställande

- Verkeåns dalgångs naturreservat, Brösarps backars naturreservat, naturreservatet Drakamöllan, naturreservatet Kumlan och Naturreservatet Vitemölla strandbackar.
- Skyddsområde för fornminne vid Haväng (Beslutsdatum 1959-02-05)
- Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FL 4 och område av riksintresse för kulturminnesvård nr KL 8 och 10 samt område av riksintresse enligt 4 kap 1, 2 och 4 §§ MB.
- Området ingår i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet, (objekt L6001, 81-0033, 80-0028, 53,113, 60-0186, och 60-0246, 0262, 0219 samt i Kristianstads läns bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården 80-02, 81-28, 60-08, 18, 24 m fl.
- Natura 2000-område: Klammersbäcke, Klammersbäck-Torup, Møllegården, Torups ängar, Ravlunda skjutfält, Jären, Breabäck-Rugeröd och Verkeåns dalgång (SCI).

Områdets huvuddrag

Området omfattar i stort Verkeån med biflöden och närmaste omland från källområdet i trakten av gamla länsgränsen till utloppet i havet samt delar av Ravlunda skjutfält, Brösarps backar samt strandområden norr om Vitemölla. Området omfattar områden av stor betydelse ur bio- och geovetenskaplig synpunkt såsom de östskånska hedarna på Brösarps backar, olika geologiska lokaler och Verkeån.

De biovetenskapliga naturvårderna inom reservatet utgörs av Verkeån med biflöden, som nedströms Hallamölla är reproduktionsområde för ett genetiskt ursprungligt bestånd av havsöring, och ovanför fallen i Hallamölla hyser en stationär öringstam av stort vetenskapligt intresse. Havsöringstammen bedöms ha mycket stort skyddsvärde med få motsvarigheter i landet. Den stationära öringstammen bedöms ha stort skyddsvärde med få motsvarigheter i länet.

Vid ån och bäckarna häckar forsärla och där förekommer också strömstare, fältpiplärka och kungsfiskare. I området kring Fiskabäck förekommer lövgroda och långbensgroda. Inom flera olika delar av reservatet förekommer lövskogsområden av olika slag. Om örtvegetationen kan nämnas att vissa lövskogsbestånd har ett rikt vårflor och bland rariteterna skall förekomst av månviol och vitskråp nämnas.

Reservatet omfattar också områden av stor betydelse ur geovetenskaplig synpunkt såsom rullstensåsen Jären (Hörrödsåsen).

Vid Hallamölla finns en skärning i kambrisk sandsten liksom vid Forsemölla där också kontakten mellan urberg och underkambrium är blottlagd. Inom Alun-bruksområdet vid Djupet finns också mellankambriska lager blottlagda liksom alunskiffer. Alunbruksområdet där landets enda alunbruk drevs mellan 1637 (Christian IV utfärdade privilegiebrev den 7 oktober 1637) och 1912 är av riksintresse från antikvarisk synpunkt.

Reservatet har samtidigt stor betydelse ur social naturvårdssynpunkt genom sina utmärkta möjligheter till rörligt friluftsliv samt närheten till turistanläggningarna vid Christinehofs slott. Dalgångarna utgör spännande miljöer för strövande.

Odlingslandskapet kring Verkeån, Drakamölla-Åskebjär-Glimmeboda-Brösarp-Haväng, präglas av lång hävdkontinuitet. Naturbetesmarkerna utgörs av öppen hagmark och annan öppen utmark. Vanliga vegetationstyper är rished av örtrik ljungetyp, sandgräshed av borsttåteltyp och friskängar. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som fältmalört, trift, gråfibbla, tjärblomster, hedblomster och axveronika. Lokalerna är Vitemölla, Kumlan, Drakamölla och Brösarps norra backar.

Naturbetesmarken vid Åkaröd präglas av lång hävdkontinuitet. Öppen hagmark är dominerande naturtyp och kalkfuktäng den dominerande vegetationstypen. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som näbbstarr, ängsstarr, vildlin, majviva och kärrknipprot. Den rara fältpiplärkan häckar i det öppna landskapet och gräshedarna.

Anmärkningar

- Av redovisningstekniska skäl ingår inom det avgränsade området vissa anläggningar och bebyggda tomter, dessa berörs inte av riksintresset för naturvård.
- Avgränsningen av området i havet, sträcker sig ut till ett vattendjup av 3 m.
- Havsområdet från Åhus till Kivik har föreslagits som marint reservat i SNV PM 1297. (Utredning om skyddsvärda områden längs Sveriges kuster 1980).

Referenser

Från Almaån till Östersjöbacken. En analys av Kristianstads läns vattendrag

Rheoekologiska arbetsgrupper vid Lunds Universitet 1983.

SNV PM 1297. Utredning om skyddsvärda områden längs Sveriges kust, Marina reservat, 1980.

Skötselplan för Verkeåns naturreservat, delområde 1 samt delområde 2 (länsstyrelsen)

Göran Mattiasson: Det östskånska backlandskapet: 1. Vegetation och markanvändning på Brösarps norra backar 1971.

Ewa Andersson: Det östskånska backlandskapet: 2. Brösarps södra backar - beskrivning och dokumentation 1971.

Kenth Ljungberg och Yngve Persson: Vegetation i östra delen av Verkeåns dalgång 1972.

Göran Mattiasson: Sandstjäpp, vegetation, dynamik och skötsel 1974.

Per-Olof Andersson och Johnny Karlsson: Verkeåns fåglar 1981.

Länsstyrelsen i Kristianstads län, 1994: Bevarandeprogram odlingslandskapet natur- och kulturmiljövården i Kristianstads län. Länsstyrelsen 1995. Kristianstad.

Länsstyrelsen i Kristianstads län, 1993: Ängs- och hagmarker i Kristianstads län. Länsstyrelsen 1993. Kristianstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm

Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende arter och stammar av fisk.